

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXVIII. Vtrum gloria, & pœna Angelorum statim post vnicum actum meriti,
& demeriti inductæ sint, idque ex natura ipsa rei propter immutabilitatem
eorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

prosequutioni. Dæmones autem peccauerunt de facto per contemptum bonorum supernaturalium, & perque nimium naturalium bonorum amorem. Conceditur itaque eandem illam rationem non concludere proportionaliter pro statu puræ naturæ, sed fore peccatum æquè probabile pro eo statu respectu superiorum, & inferiorum. Sed quidquid sit de hoc statu, primatum Luciferi de facto inter omnes Angelos tumentur communiter alij etiam Theologi præter D. Thomam, cum magno fundamento in Sanctis PP. ac præsertim Dionysio cap. 2. de diu. nom. p. 1. fine, ubi Luciferum dicit primatem antiquissimorum Angelorum. Videantur plura, si placet, apud Suarez lib. 7. cap. 17.

Art. 4. Hoc ego specialiter aduerterim; providentiam Dei simpliciter antecedentem non fuisse minus propitiam, ac beneficam erga supremum Angelum, tamen eum exposuerit maiori periculo. Quia simul eundem vocavit ad spem maioris beatitudinis, iuxta dicta supra qu. 24. Ipse autem maioris boni cum periculo tantumdem maiori perinde æstimatur, atque spes boni minoris cum periculo tantumdem minori: Unde æqualitas proportionalis providentiæ Dei potius postulabat, ut periculum supremi Angeli esset maximum. Idemque dicitur de cæteris respectu.

Ad 6. Amor Angeli erga se secundum se præcisè consideratum, non potuit esse nimius. Quia is amor est in vnoquoque necessarius, ut dictum est supra quæst. 20. Ideoque est magnus, ac intensus tota magnitudine, & intensio absolute possibili. Igitur nimietas amoris erga se necessario refertur ad bona alia distincta à substantia amantis, nec dari potest nisi volendo sibi maiora bona, quam par est, aut minora bona modo, quo par non est ea velle. Atque hoc posteriori modo peccauerunt Angeli, ut dictum est. Peccauerunt verò, non tam præferendo se quibus præferre non deberent, sed non submittendo se, cui, & quantum submitti debebant, nempe Deo. Falsum porro est, nimietatem amoris huiusmodi comparatui, ac relativi fundari necessario in aliquo priori amore nimio, ac vitioso prorsus absoluto: Quia in sola libera electione potest reperiri excessus vitiosus, atque electio libera ex conceptu suo fundatur in aliqua finis intentione necessaria, ut dictum est quæst. 15. de act. hum. art. 1. Quæ proinde intentio vitiosa esse minime potest. Quapropter opinio Scoti quoad hanc partem non videtur sufficienter fundata, cum necesse sit, ut omnis actus malus oriatur ab actu minime malo propt coniecto cum imperfectione naturæ peccabilis.

Ad 7. Corruptio optimi est pessima. Unde peccatum Angelorum fuit deformius, & gravius peccatis hominum. Peccatum autem ex suo conceptu est opus stultum, & eò magis, quo maius est. Quapropter inter Angelos quoque ipsos supremus peccavit stultius, quam cæteri. Quia decidit à bono maiori, & incidit in pœnam itidem maiorem. Ratio autem, ob quam stultitia maior practica non repugnat magis, sed potius minus, naturæ præstantiori, exposita est nuper in responsione ad 5. Itaque mirabile profecto est Angelos usque adeo perfectè instructos à Deo donis naturalibus, & supernaturalibus, atque præditos altissima rerum omnium scientia usque adeo desipere potuisse. Quæ admiratio exprimitur apud Isaiam 14. verbis illis: *Quomodo cecidisti de Cælo Lucifer, qui mane oriebaris!* commutans nimirum splendores matutinos, & plenitudinem lucis cum tenebris nocturnis, & cum terra peccati caligine. Verum illa ipsa abundantia lucis fuit occasio tenebrarum superbiæ, ut expositum est supra, & indicatur apud Ezech. c. 28. dum dicitur: *Elevatum est cor tuum in decore tuo.* Unde Angelis peccantibus accommodari optimè potest, quod dicitur de diuitibus in illo ipso psalm. 72. trans-

lata, in abundantiam scientiæ multitudine, & magnitudine diuitiarum. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; Ideo tenuit eos superbia. Operiti sunt iniquitate, & impietate sua. Prodiit quasi ex adipe* (i. e. scientiæ & perfectionis naturalis) *iniquitas eorum.*

QVÆSTIO XXVIII.

Utrum Gloria, & pœna Angelorum statim post unicum actum meriti, & demeriti inductæ sint, idque ex natura ipsæ rei propter immutabilitatem eorum?

IDENTUR non fuisse inductæ post eos actus, sed vel simul cum ipsis, vel non immediate post ipsos, saltem necessariò, & ex natura ipsæ rei. 1. Quia neque præmio, neque pœnæ repugnat, ut inducantur in eodem instanti, in quo primum existunt opus meritorium, & demeritorium, ut patet in infusione gratiæ, eiusdemque priuatione, quarum altera inducitur in eodem instanti, in quo primum existit opus meritorium: altera verò in instanti, in quo primum existit peccatum. Ergo non fuit necesse ex natura rei, ut aut gloria conferretur bonis Angelis post opus meritorium eorum, aut dæmonibus infligeretur pœna æternæ damnationis post instantem peccatū; sed utrumque fieri potuit pro illo ipso instanti, pro quo primum existeret meritum, & demeritum.

2. D. August. lib. de Ciuit. cap. 9. dicit, *partem sanctorum Angelorum eò beatiorum esse, quod nunquam est peregrinata à Domino.* Nunquam igitur caruit visione beata. Nempe peregrinari à domino est carere visione, & ambulare per fidem, ut liquet ex illo 2. ad Corinth. 5. *Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus.* Verum istam doctrinam de beatitudine perfecta bonorum Angelorum à primo instanti inclusivè docet fusè multis modis lib. 4. super Genes. ad litt. cap. 24. & lib. 11. cap. 26. necnon lib. 12. confess. cap. 9. atque in lib. de Eccles. dogmat. cap. 59. dicitur, sanctos Angelos in ea, in qua creati sunt beatitudine perseverare. Eadem autem est ratio de damnatione dæmonum à primo instanti. Quia simul discreti sunt boni, & mali, atque in suam quique sortem coniecti. Neutrum ergo accidit post instantem meritum, & demeritum.

3. Idem semper idem, semper est aptum facere idem. Angelis autem adfuerit eadem omnia ante, & post actum meriti, & demeriti. Ergo eadem ratione, qua boni Angeli peccare, ac demereri potuerunt, antequam mererentur beatitudinem, eandemque mereri potuerunt mali Angeli, antequam peccarent, potuerunt etiam, & hi posteriorem penitentiam agere, & priores peccare post primos actus meriti, & demeriti. Ergo necesse non fuit ex natura rei, ut post unicum actum meriti, & demeriti statim inducerentur gloria, & pœna æterna. Sed oportuit potius, ut detinerentur diutius in via, sicut detinentur homines. Ut nimirum daretur locus penitentiae peccantibus, nec frustra nati essent naturam mutabilem, atque emendabilem, utque probitas bonorum probaretur magis, & daretur locus augmento coronæ per continuationem boni operis, & perseverantiam in accepta iustitia.

4. Dæmones de facto mutati sunt de bono in malum propositum, atque conversionem ad Deum primitus

mitus conceptam commutarunt deinde in conuerfionem ad creaturas, & in auerfionem a Deo. Ergo fimiliter potuerunt, quantum est ex natura rei, regredi iterum ad Deum, & auerti a creatura, atque ita emendare errorem. Patet confequentia. Quia nulla est maior difficultas in mutatione de malo in bonum, quam in contraria mutatione de bono in malum, quantum est ex parte naturae mutabilis, si non defit auxilium gratiae Dei, quod nemini negatur ad profectum spirituale, cuius est capax natura vniufcuiusque.

5. Angeli conueniunt cum homine, quia intellectualis est. Homo autem mutat saepe sapius propotum, non solum circa corporalia, quae mutantur temporis decurſu, sed etiam circa intelligibilia, quae inuariabiliter ſemper eadem, eodemque permant modo, & cognoscuntur vt talia. Ergo Angeli ſunt etiam capaces multiplicis ſimiliter mutationis circa obiecta vtrumque inuariabilia in ſe, atque in eorum intellectu.

Art. 1. Respondetur. Breuiſſimam fuiſſe viam Angelorum, tam bonorum, quam malorum, communis eſt, & indubitata Theologorum omnium ſententia cum D. Thoma quaest. 62. art. 5. & q. 63. art. 6. Et quidem nonnullis audentibus olim dicere, Angelos bonos non eſſe perducendos ad beatitudinem vique ad diem iudicii, aperte contradicit Chriſtus Dominus Matth. 18. dicens: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris*. Nec quidquam facit ad oppoſitum, quod dicitur 1. Petri 1. *In quem deſiderant Angeli proſpicere*. Quia deſiderium non accipitur ibi pro appetitu rei abſentis, ſed pro gaudio nullum afferente tadium, & perinde inhiante ad bonum ſuum, atque ſi ſemper quareretur de nouo. *Deſiderant enim, vt exponit ibi Gregorius, ſine labore. Quia deſiderium ſatietaſ comitatur, & ſatietaſ eſt ſine faſtidio. Quia ipſa ſatietaſ ex deſiderio ſemper accendit*. Ad eum vtiq; modum, quo ſapientia diuina dicit de ſe Eccl. 14. *Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient*. Ratio breuitatis viae Angelorum eſt. Quia ſicut ſpatia multo plura pertranſire poſſunt in icu oculi, quam poſſit homo per plures annos; ita etiam per intellectum poſſunt obiecta omnia eligibilia in ordine ad vltimum finem melius conſiderare intra moram durationis vtrumque breuem, quam homo toto tempore viae mortalis, quo naturaliter viuere poſteſt. Eadem igitur ratione, qua homini ex natura rei ad ſummum conceditur pro ſtatu viae ſpatium centum, aut circiter annorum, ita Angelis ex natura rei concedi debuit breuiſſima mora. Licet autem quanta ea fuerit determinari a nobis omnino non poſſit ſub aliqua menſura iuſta, qua videlicet caremus pro menſuranda duratione naturae Angelicae, & operationum eius, dici nihilominus poſteſt moram viae Angelorum diuiſibilem quidem fuiſſe, ſed ſimul fuiſſe breuiorem qualibet parte vtrumque minima temporis noſtri diſcernibili, ac designabili ſeorſim. Hoc enim perſuadet ſatis ratio propoſita.

Art. 2. Solet autem ea qualiſcumque mora dici vnum inſtans reſpectu bonorum Angelorum, duo vero reſpectu malorum. Ratio eſt, quia inſtantia Angelorum numerantur iuxta numerum operationum inuicem incompoſſibilem, ſibiſque inuicem ſuccedentium. In Angelis autem bonis vnus actus conuerſionis in Deum perſeuerauit inuariatus, dum fuere viatores. Tota igitur eorum via fuit vnicum inſtans reale. Licet enim, quando peccarunt daemones illis reſiſterint, atque hic reſiſtentiae actus fuerit diſtinctus a primo actu conuerſionis in Deum quo ſe diſpoſuerunt ad gratiam, non tamen fuit incompoſſibilis cum eodem actu conuerſionis in Deum, ac proinde nullum ſuperaddidit nouum inſtans. Idemque di-

citur de aliis eiufmodi actibus ſuperadditis illi primo tanquam ipſorum radici. At daemones primo actu conuerſionis in Deum ſubſtituerunt peccatum, quod eſt actus incompoſſibilis cum actu conuerſionis in Deum. Ceterum mora vtrorumque in via fuit prorsus aequalis. Quia dum peccarunt daemones, retinuerunt boni Angeli potentiam peccandi, quae ſolum in viatore dari poſteſt. Verum haec partitiſo inſtantium, vtrumque exponatur, eſt ſecundum ſe praeciſe parui momenti. Quia nihil refert pro re theologica, an ſic, vel ſecus ſtatuas.

Art. 3. Duo alia ſuperſunt circa hoc punctum, quae ſunt maioris momenti, ac proprie theologica. Alterum eſt an potentia proxima merendi, & demerendi ſit incompoſſibilis cum beatitudine pro eodem inſtanti reali, ideoque neceſſe fuerit, vt gloria conferretur, & infligeretur poena peccati pro inſtanti realiter diſtincto ab inſtanti, pro quo primum exiſtit meritum conſummatum, & demeritum ſeu peccatum. Alterum eſt, vtrum Angeli ſint inflexibiles ex ſua natura, ita vt neque iis, qui peccauerunt, fuiſſet poſſibile retractare ſuum actum, atque agere poenitentiam, tamenſi Deus voluiſſet illis continuare priora auxilia gratiae, nec inſerre protinus poenam damni, & ſentus, ſeu qualiſ ſentus; neque iis, qui perſeuerauerunt in actu dilectionis ſupernaturalis Dei pro inſtanti, pro quo ceteri peccauerunt, fuiſſet poſſibile peccare deinceps, tamenſi collata protinus non fuiſſet viſio Dei immediata, ſeu perfecta beatitudo. Quoad vtrumque punctum ſunt variae Theologorum opinionones. Quia quoad primum nonnulli putant, aduerſus communem ſententiam, beatitudinem, & reprobationem paſſiuam coexiſtere poſſe ex natura rei actu meriti, ac demeriti. Quoad ſecundum vero punctum D. Tho. quaest. 62. art. 5. & quaest. 64. art. 2. & alij plures ibidem, Angelos dicunt omnino inflexibiles, nec illis inelleſſe potentiam phyſicam mutandi propoſitum ſemel conceptum, ſi permanenter, & ſine limite determinatae alicuius durationis ſemel ab eis concipiatur. Scotus vero, & D. Bonaventura, Molina, Suarez, Valquez, Valenta, & alij oppoſitam quantum eſt ex ſua natura, flexibilitatem attribuunt Angelis, ſimilem humanae. Granados vero, poſt alios, Angelos dicit moraliter inflexibiles, & flexibiles phyſice.

Art. 4. Dicendum autem primum eſt, beatitudinem, & reprobationem eſſe intrinſecè incompoſſibiles cum actu meriti, & demeriti, quo vtraque inducitur, tanquam premium, & poena. Non potuerunt quidem Angeli accipere premium gloriae pro eodem illo inſtanti, pro quo exiſtit eius meritum. Quia poteſtati merendi coniuncta in illis fuit poteſtas proxima peccandi, cum qua coniungi minimè poſteſt beatitudo. Idque non ex eo praeciſe, quia poteſtas proxima antecedens peccandi eſt realiter incompoſſibilis cum impotentia confequenti peccandi, ſive morali, ſive pure phyſica, quod perperam, vt paulo poſt apparebit, recurrit operoſo conatu Martinon. Sed quia poteſtas proxima peccandi, praeciſe per ſeipſam, conſtituit formaliter ſtatum miſeriae incompoſſibilem cum exiſtentia, & ſtatu beatitudinis pro eodem inſtanti. Nempe potens proximè peccare, cognofcit, poſſe exiſtere peccatum pro eo inſtanti, eſtque anceps de euentu futuro, & angitur magna de illo ſolicitudine. Quae profeſto eſt magna quaedam miſeria. Beatitudo autem ex ſuo conceptu aſſert ſecum tranquillam, & ſecuriſſimam huiusmodi dubitationis, & ſolitudinis excluſionem, vt oſtenſum eſt quaestione 3. de actib. hum. ab art. 9. Accedit actum meriti Angelici ortum eſſe ab actu fidei, & ſpei, atque vtrumque hunc actum pertinuiſſe partialiter ad idem meritum. Vterque autem eſt incompoſſibilis cum viſione beatificante, vt dictum eſt in loco. Simili ratione fuit

incópossibili reprobatio passiva cum actu peccati primo instanti existentiae eius. Quia pro eo instanti data est in Angelis malis possibilitas proxima euadendi poenam aeternam simul cum cognitione possibilitatis proximae vitandi illam, atque impediendi. Est autem de conceptu reprobationis passivae impossibilitas eam vitandi, & cognitio huius impossibilitatis. Patet autem istas cognitiones, eamque potentiam, & impotentiam esse impossibiles pro eodem instanti reali, cum opponantur contradictoriè. In summa nemo est, aut potest esse perfectè beatus, dum potest esse miser, nec totaliter infelix, dum potest esse beatus. Quia potestas incidendi in miseriam est misera, & felix potestas consequendi beatitudinem. Vnde neutra compatitur secum consummatam, ac totalem, aut beatitudinem, aut miseriam. Necessè igitur fuit, ut Angelis bonis beatitudo, & malis reprobatio passiva accederet post actum meriti, & demeriti, & neutra potuit coexistere his actibus.

Art. 5. Dicendum deinde est, Angelos ex sua natura esse saltem moraliter inflexibiles quoad propositum semel conceptum permanentem, dum non apparet nouum motiuum. Inquam permanentem conceptum. Quia quaedam electiones concipiunt Angeli cum restrictione ad tempus finitum, seu vagè, seu determinatè, ut patet in praesentia ad hoc, vel ad illud spatium, successiva corporum motione, apparitionibus, inspirationibus, suggestionibus multipliciter variis pro diuersa rerum opportunitate. Similis est ratio de cessatione à propositis conditionatis de futuro, quae similiter cessant expleta conditione, in quam usque ab initio voluntas tendebat. Huiusmodi autem electiones, & alias similes, non solum physice, sed etiam moraliter, & facile possunt mutare; si tamen ea mutatio dicenda est, & non pura quaedam successio actuum exequens priorem voluntatem. Quod obseruare oportuit ad vitandas quasdam non vulgari Theologorum æquiuocationes circa controuersiam praesentem.

Art. 6. Dixi rursus nisi appareat nouum motiuum. Quia dubitari minimè potest, quin voluntas quaelibet mutare possit, potentia etiam morali, propositum iam praconceptum, si occurrat nouum motiuum nouitate vel totali, & entitativa, vel partiali, ac formali propter nouam apparentiam maiorem quoad aliquas formalitates prius latentes. Quia nimirum voluntas, siue Angeli, siue hominis perinde comparatur cum nouo motiuo nouiter occurrente in contrarium, atque si nihil prius determinasset, nihilque praelegisset. Hac ratione quidam ex Angelis liberè perseuerarunt tota viae suae duratione in dilectione Dei primitus concepta: alij verò ab eadem recesserunt peccando. Quia videlicet in primo instanti omnes vniformiter acceperunt ex determinatione Dei in instanti creationis cognitionem perfectissimam, quae proinde efficacissime repraesentaret omnes rationes obiectiuas allicientes ad amorem Dei super omnia, & minus efficaciter motiua creata in contrarium. In secundo verò instanti boni Angeli noluerunt ab ea cognitione diuertere, vel diuertere ab illa restiterunt nihilominus motiuis peccandi nouiter efficacius apprehensis cum libertate morali illis cedendi. Demones verò liberè diuerterunt ab eadem illa cognitione diuinitus immixta ad efficacioris considerationem motiuorum contradicentium dilectioni, & obedientiae Dei, eisdemque incubuere spreta priori perfecta ad Deum conuersione. Nonnulli, ut exponant istam nouitatem motiui pro secundo instanti, dicunt, notitiam Christi, quem ignorauerint Angeli pro primo instanti, affulsisse illis de nouo pro secundo instanti, eamque fuisse occasionem peccandi, & recedendi à dilectione Dei primitus concepta. Verum ego censēo

longè probabilius cum D. Thoma 2.2. quæst. 2. art. 7. in cuncta responsione ad 1. & cum Augustino ibidem, inpotuisse Christum Angelis pro primo instanti, atque per fidem mediatoris gratiam sanctificantem consequutos esse non minus aut aliter, quam Adamum cui etiam reuelatus est Christus ante peccatum, licet non sub conceptu passibilis, & Redemptoris, licet tamen sub conceptu mediatoris ad gratiam, & gloriam obtinendam à Deo, ut docet ibidem D. Thomas. Nempe sub eo conceptu aequè pertinebat ad Angelos notitia Christi ante peccatum, & ante omnem notitiam futuritionis peccati, ut dictum est in quaestione praecedenti. Dicendum igitur potius est nouitatem illam motiui pro secundo instanti sitam fuisse, iuxta dicta ibidem, in noua comparatione excellentiae propriae naturalis cum demissione, & humiliatione necessaria ad credendum obscura mysteria, & ad sperandum dona obscurè proposita, necnon cum utilitate humanae naturae, quae exaltata in Christo, adoranda propterea humiliter ipsis proponebatur. Nempe circa hæc multa de nouo considerari potuerunt, à quorum explicita consideratione prouidè auerterat Deus Angelos omnes pro primo instanti, auctor primæ eorum cognitionis. A qua postea, qui voluere, & quantum voluere, pro sua libertate recessere, & in alias aeternae salutis minus opportunas cogitationes prolapsi sunt, amissa propterea priori impossibilitate morali peccandi, simulque labefactata vi dilectionis Dei primitus conceptæ, ut continerentur in officio, eandemque dilectionem constanter, ac inuariabiliter retinerent.

Art. 7. His igitur ita constitutis, probatur de cetero conclusio proposita de inflexibilitate saltem morali voluntatis Angelicæ. Quia Angelus cognoscit in primis comprehensiuè pleraque motiua naturalia, & cetera naturalia, atque supernaturalia; omnia actualiter occurrentia, quæ placet considerare pro vnaquaque electione, cognoscit omni conatu, ac proinde cum omni perfectione sibi absolute possibili; ita ut perfectio cognitionum, vel auertentium ab electione, vel ad illam impellentium, augeri ab eo minimè possit per discursum, aut maiorem rei, de qua agitur considerationem. Omnia siquidem quæ cognoscit, complectitur immediata eorum inspectione, nec potest proficere per discursum in eorum manifestatione, ut dictum est supra quæst. 15. Deinde dispositionem purè physicam retinet Angelus semper inuariatam, dum est in via, & dispositio, quæ in termino viae superuenit de nouo, fouet potius electionem antea factam. Demum cuius suæ electioni incumbit Angelus summa cum intentione, & adhesionem affectiua, tummoque conatu absolute sibi possibili sub iisdem motiuis. Hæc autem omnia inducunt maximam quandam difficultatem, atque impotentiam moralem mutandi electionem. Quilibet enim voluntatis actus pollet vi aliqua peculiari inclinandi voluntatem ad conseruationem sui, & impediendi actum oppositum retractatum eiusdem prioris actus, ut obseruatum est qu. 74. & 75. de Sacram. initio. Eaque vis eo est maior, quo maior est intensio ipsius actus, & perfectior cognitio motiuorum, in vtramque partem, maiorque de reliquo vniformitas dispositionis ex parte subiecti eligentis. Ergo ubi hæc tria concurrunt in summo gradu, uti concurrunt in Angelo, ea vis electionis inclinans ad permanentiam sui redditur maxima, atque infrustrabilis, ut minimum moraliter.

Art. 8. Confirmatur. Quia in humanis electionum, ac propositorum mutationibus, seu retractationibus semper interuenit, vel maior, ac attentior rei consideratio emendatiua prioris inconsiderationis, vnde est frequens illud, *non putaram*, in volentibus mutare, & mutantibus de facto propositum; vel physica diuersitas dispositionis corporalis, & humo-

rum,

rum, atque passionum; vel remissio, & tepiditas propositi prius concepti ex defatigatione, & lassitudine illud continuandi. Eiquet enim per experientiam vnicuius manifestissimam, nunquam euenire in nobis mutationem, & retractationem electionis iam factae, nulla interueniente de nouo ex iis, seu causis, seu occasionibus mutandi, ac retractandi. Impossibile igitur est saltem moraliter, vt accidat mutatio eiusmodi, ac retractatio, vbi ea omnia deficiunt, vt plane deficiunt in Angelis, vt apparet ex dictis superius de natura eorum, & de modo, quo tam per intellectum, quam per voluntatem operantur.

Art. 9. Addo, probabilius mihi videri, ne quidem physicam mutandi, ac retractandi potentiam conuenire Angelis sub conditionibus prius obseruatis circa impotentiam moralem. Ratio est, quia perinde comparatur voluntas cum sua electione pro diuersis instantibus, & pro decursu durationis vtriusque longo sub iisdem numero cognitionibus, & motibus; atque comparatur cum eadem pro eodem instanti sub diuersis numero tantum cognitionibus, & complacentiis praecurrentibus ad actum electionis. Vtrobique enim diuersitas est pure materialis, & numerica; ideoque perinde valitura, aut non valitura ad inducendam diuersam electionem. Impossibile autem est, non solum moraliter, sed etiam physice, vt voluntas eligens vnā partem contradictionis de facto sub vna aliqua praecognitione, & complacentia, ac prauiā dispositione, electura foret pro eodem instanti oppositam sub alia cognitione, aut complacentia, aut dispositione qualicunque prauiā, numero tantum diuersa ab ea, quae datur de facto. Impossibile namque est physice, vt diuersitas tantum numerica comprincipiorum inducat specificam diuersitatem in electione, existente eodem numero principio electiuo, vtque istud eligat diuersimode nulla existente diuersitate formali ex parte motionis, & allicientiae prauiā impellentis ad vtramque partem contradictionis. Ergo similiter est impossibile, vt idem numero principium electionum erumpat in electiones inuicem oppositas pro diuersis instantibus sub dispositione intentionali, & physica adaequate, & totaliter eadem. Neque verò dici potest vnā substantiam intellectualem quatenus existentem pro pluribus instantibus, aequialere pluribus substantiis intellectualibus, quatenus simul coexistentibus pro vnico tantum instanti; atque ideo illam vnā substantiam posse pro diuersis instantibus eligere opposita, tametsi cetera omnia perseverent eadem, sicut plures substantiae pro vnico instanti possunt eligere opposita; nec necesse est, vt sint similes omnino, atque conformes in electione, tametsi omnibus insit dispositio prauiā totaliter vniformis. Non inquam hoc dici potest. Quia aequialentia vnus substantiae ad plures non potest tenere quoad omnia, vt per se patet, vtunque cetera considerentur. Vnde necesse est aliunde ostendere, quod teneat quoad punctum de quo agitur; idque nego ostendi vlla ratione posse. Haec certe ratio discriminis negari minimè potest, vnāquamlibet substantiam affici intrinsece electione sua, atque ratione eius reddi specialiter difficilem electionem oppositam pro instanti sequenti, nec esse tam facilem transitum ab vna electione habita pro vno instanti ad electionem oppositam pro instanti sequenti, quam facilis initio fuisset eadem opposita electio: cum tamen certum, manifestumque sit nullam substantiam affici intrinsece electione alterius substantiae sibi coexistentis, nullique substantiae reddi specialiter difficilem electionem vtriusvis partis, propter qualemcunque electionem alterius substantiae pro eodem instanti. Patet igitur comparationem praedictam esse inutilem, neque quidquam conuincere in re proposita.

Art. 10. Ex his itaque omnibus apparet, praemium aeternae beatitudinis, & poenam damnationis aeternae non fuisse inducta pro illo ipso instanti, pro quo primum extitit meritum consummatum bonorum Angelorum, & peccatum malorum; Eadem verò inducta fuisse pro instanti immediate sequenti, nullaque omnino interposita mora, atque vt vtrumque ita fieret, fuisse necessarium ex natura ipsa rei, propter impossibilitatem status beatifici, & reprobationis passivae cum statu merendi per vitationem liberam peccati, atque demerendi per peccatum, & propter immutabilitatem physicam, vel saltem moralem voluntatis Angelicae post considerationem omnium in vtramque partem motiuorum absolute possibilem eadem naturae, vt de facto data est in Angelis prout existentibus in primo, & in secundo instanti, quatenus pro primo omnes vniformiter acceperunt à Deo cognitionem omnino perfectam, quae complecteretur omnia motiua impellentia ad dilectionem Dei, in secundo verò instanti, qui voluerunt digredi ad motiua creata impellentia ad peccandum, ea similiter omnia complexi sunt cognitione ipsis omnino adaequata, certe tali qua maior nullo temporis decursu existere posset in iisdem Angelis propter incapacitatem eorum, vt proficiant per discursum in cognitione rerum iam praehabita per simplicem earum intimam inspectionem; & qui noluerunt similiter digredi ad ulteriorem, ac maiorem considerationem, seu inspectionem motiuorum eiusmodi naturalium, non magis potuerunt praehabere maiorem notitiam motiuorum inclinantium ad eiusmodi digressionem, & considerationem. Quae omnia ostendenda erant, vt ostensa sunt.

Ad 1. Conceditur sponte, non esse de conceptu vniuersali praemij cuiusvis, & poenae, ne existat pro eodem instanti reali, pro quo primum existit meritum, & demeritum cui rependitur; Sed negatur esse vice versa de conceptu vniuersali omnis praemij, & poenae, vt possit realiter coexistere merito sui, ac demerito. Quia ostensa est supra specialis quoad hoc ratio repugnantiae in praemio aeternae beatitudinis, & in poena damnationis aeternae.

Ad 2. D. Augustinus clarissime distinguit cap. 10. de correp. & grat. Angelicam durationem, ac statum viae à duratione, & statu termini, dum dicit, *sic ordinasse Deum Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius offenderet, quid posset eorum arbitrium, deinde quid posset sua gratia beneficium*. Quia verò hic liber est postremum opus, & quasi testamentum Augustini, hinc exponenda sunt, quaecunque in aliis operibus prius dixerat circa hoc punctum. Constat autem in illis locis super Genes. atque alibi non semel egisse de hac re non resolutorie, sed opinatiue tantum, atque dubitatiue, disputando, & non determinando, tanquam in re sibi pro tunc omnino dubia. In verbis autem illis ex 11. de Ciuit. Tò peregrinari, non accipitur, vt oppositum statui perfectae beatitudinis, sed solum prout conuertitur cum statu peccati, & alienationis, atque auersionis à Deo. Quae usurpatio cadit aptissime in illud verbum. Nec necesse est, vt eo vbique ab omnibus sensu usurpetur, quo usurpatur ab Apostolo. Iam in libro de Eccles. dogm. Sancti Angeli dicuntur perseverare in ea beatitudine, in qua creati sunt. Quia nunquam recesserunt ab eo genere dilectionis Dei, & coniunctionis cum Deo, quam conceperant in primo instanti, tametsi ea fuerit post statum viae longè perfectior, atque diuersae speciei, vt dictum est quaest. 4. de act. hum.

Ad 3. Imo, quia idem semper idem, semper est aptum facere idem, concluditur potius, Angelos, post adaequatam omnium in vtramque partem motiuorum considerationem, semper incumbere inuariabiliter electioni

electioni semel conceptæ, eamdemque semper facere, & continuare electionem. Quia videlicet non subeunt varias, ac dispares dispositiones naturales, temporis decursu, sicut homines, sed semper eodem modo permanent, & physicè propter simplicitatem, puramque spiritualitatem naturæ suæ, & intentionaliter propter deiformem, ut loquitur Dionysius cap. 4. de diu. nom. intellectum eorum. Non igitur tenet paritas quoad hoc punctum inter Angelos, & homines, nec fuisset conueniens, sed prorsus inutile, si Angelis peccantibus concessa fuisset, sicut utiliter conceditur hominibus, longior mora via pro peragenda penitentia. Quam nimirum nunquam peragere possent propriè talem, seu salutarem, ut ostensum est. Idemque dicitur de longiori experimento bonorum Angelorum pro augmento meriti. Quod scilicet augere nullatenus possent, utpotè expertes nouæ libertatis ad omissionem continuationis, & ad continuationem operis meritorij. Ad 4. constat ex dictis supra præfertim art. 10.

Ad 5. Conuenientia Angelorum cum homine, quæ intellectualis est, est tantum generica. Atque homine ratione suæ differentia specificæ subiaceret multiplici varietati cognitionum, & apprehensionum circa obiecta quælibet etiam purè intelligibilia, atque inuariabilia secundum se. Quia illa cognoscit dependenter à phantasia, & per discursum. Apprehensio autem phantasiæ variatur quoad modum repræsentandi eadem obiecta per momenta singula propter variationem, tum obiectorum sensibilium, quæ successiue occurrunt diuersa, & diuersimodè eadem, tum dispositionis naturalis in corpore, quæ inducit diuersum repræsentandi modum in eadem phantasia. Similiter discursus est irrequietus, & progreditur, ac regreditur modis innumerabilibus. Angeli autem ex neutro capite sunt variabiles in apprehensione obiectorum, & modo illa repræsentandi. Vnde patet, paritatem esse nullam.

QVÆSTIO XXIX.

Vtrum demones verè crucientur igne inferni?

IDENTVR non verè cruciari, sed in sensu metaphorico accipienda esse quæcumque dicuntur in sacris litteris de tortura dæmonum per ignem 1. Quia aliàs etiam frequenter accipitur ignis metaphoricè in sacra scriptura, ut Luca 3. Matt. 3. vbi dicitur de Christo Domino: *ipse vos baptizabit in spiritu Sancto, & igne*. Hic enim ignis exponitur in sensu metaphorico, ut dictum est quæst. 39. de sacram. ad 1. Verùm virgentiora sunt in hunc scopum testimonia quædam scripturæ, quæ loquuntur de igne inferni cum metaphora manifesta. Primum est ex Luca 16. vbi diues damnatus exclamat: *Quia crucior in hac flamma*, & mox additur, quod eleuans oculos suos vidit Abraham à longè: & quod precatus eum sit dicens: *Mitte Lazarum, ut intingat digrum suum in aquam, & refrigeret linguam meam*. Circa quæ Augustinus lib. 21. de Ciu. cap. 10. sic virget sensum metaphoricum: *Dicerem quidem sic arduos sine ullo suo corpore spiritus, sicut ardebat apud inferos ille diues, quando dicebat, Crucior in hac flamma, nisi conuenienter responderi cernerem, talem fuisse illam flammam, quales oculi, quos leuauit, & Lazarum vidit, qualis lingua cui humorem exiguum desiderauit infundi, qualis digitus Lazari, de quo id sibi fieri postulauit, vbi tamen erant sine corporibus anime*. Sic ergo incorporealis

est illa flamma, quæ exarsit, &c. Alterum testimonium est ex Isaia 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur*: Quæ verba pœnis damnatorum accommodat Christus Dominus Marci 9. 42. Manifestum autem est vermes ibi accipi in sensu metaphorico, uti ab omnibus indubitanter accipiuntur. Nec nisi distortè, ac violenter accipi potest ignis in sensu proprio, & vermis in metaphorico, vbi uterque eodem modo exprimitur in eadem periodo, & cum iisdem omnibus circumstantiis. Postremo nomine ignis significatur tota pœna, vel certè præcipua damnatorum spirituum, sicut & corporum, ut colligitur ex Matth. 25. vbi illis verbis exprimentibus totum, vel certè præcipuum præmium beatorum: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum*. Contraponuntur à Christo Domino hæc alia: *Ite maledicti in ignem æternum*. Per quem proinde ignem necesse est intelligere totam similiter, vel certè præcipuam pœnam damnatorum, uti intelligendam esse putat inter alios D. Thomas in 4. dist. 50. quæst. 1. a. 1. ad 1. Certum autem est, pœnam damnatorum, vel totam, vel præcipuam non nisi metaphoricè ignem dici posse, cum constet præcipuam pœnam esse priuationem visionis Dei. Ergò metaphoricè, & non in sensu proprio cruciantur demones igne inferni.

2. Ignis inferni nec physicè cruciari potest spiritus, nec intentionaliter. Non quidem physicè. Quia spiritus non est capax, qui vel comburatur, vel nimium calefiat, sicut corpus inanime non est capax, quod informetur speciebus intentionalibus, aut ut intelligat, vel sentiat. Quæ paritas omnino conuenit. Quia utrobique est par extremorum distantia, ac diueritas quoad genus rei. Sed nec intentionaliter cruciari potest. Quia vbi nullum est verum, ac reale nocumentum, nulla potest esse apprehensio contritiua, nisi purè imaginaria, aut intellectualis deceptor, apprehendens obiectum per species alienas. In dæmonibus autem, nec imaginatio habet locum, cuius sunt expertes, ut dictum est supra, nec deceptio ratione specierum alienarum, cum ignem, omnemque eius operationem cognoscant immediatè, & videant per species proprias. Præterea non decet Deum, ut cruciet per apprehensionem, & cognitionem falsam. Quia hoc est proprium non habentis vires sufficientes ad plectendum verè, & realiter, atque independentè ab omni fallitate, quantum par est. Qui defectus virum adscribi Deo nequaquam potest.

3. Angeli boni non delectantur rebus vllis corporalibus, nec aliqua eiusmodi delectatio est beatitudo, aut pars beatitudinis eorum. Ergò neque demones cruciantur rebus vllis corporeis, nec aliquis eiusmodi cruciatus est pœna, aut pars pœnæ eorum. Antecedens videtur supponi communiter, ut certum. Patet consequentia. Quia impium est credere, Deum plura adhibere ad torquendum, quàm ad beatificandum, nec totidem modis indulgere plenitudini gaudiorum in beatis, quot modis cumulat cruciatus & dolores malorum spirituum.

4. Quatuor Doctores Ecclesiæ docent ignem inferni non esse materiale, qualis est iste noster, quo utimur mortales. De Augustino constitit iam in primo argumento. Hieronymus ad verba Isa. 66. ibidem indicata: *Vermis, ait, qui non moritur, & ignis qui non exstinguitur, à plerisque conscientia accipitur peccatorum, quæ torqueat in suppliciis constitutos*. Clarius significat idem, Gregor. lib. 15. moral. cap. 17. ad illud: *Denotabit eum ignis*. Ignis, inquit, corporeus, ut ignis esse valeat, corporeis indiget fomentis; non vero ignis gehennæ, cum incorporeus sit. Ambrosius denique lib. 7. in Lucam, ad cap. 14. §. 3. clarissimè idem pronunciat, concludens: *Ergo neque corporalium stridor, aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque ver-*